

Uit Zing Magazine 27

Kwalijke zaak 1

Niemand weet hoeveel koordirigenten er in Nederland zijn.

Kwalijke zaak 2

Koordirigenten zijn niet georganiseerd in een beroepsvereniging.

Kwalijke zaak 3

Dirigentenopleidingen en koorpraktijk zijn niet op elkaar afgestemd.

DOOR Martje Lamme

Hoog tijd voor marktonderzoek

Popkoor zoekt dirigent, dirigent zoekt kamerkoor

Er gaapt een flinke kloof tussen de vraag naar dirigenten en het aanbod. Er is een overschot aan dirigenten die klassiek zijn opgeleid en een tekort aan dirigenten lichte muziek en kinderkoor. Hoe komt dat en wie gaat er wat aan doen? Zing Magazine deed een rondje koorwereld.

Mieke Rovers beheert de Dirigentenbank, een database waar koren een dirigent kunnen zoeken en omgekeerd. Op dit moment staan er 340 dirigenten bij de bank ingeschreven. Jaarlijks melden zich 300 tot 400 koren aan. Die kun je zo aan elkaar koppelen, denk je dan. Maar zo simpel is het niet. Mieke Rovers: 'Het ene koor vindt veel makkelijker een dirigent dan het andere. Een gemengd kamerkoor in pakweg Amsterdam is zo geholpen, maar voor een popkoor in de regio is het een stuk moeilijker. Er zijn niet zoveel dirigenten die lichte muziek willen doen.'

Zevenentwintig sollicitanten bij kamerkoor

En dat terwijl het aantal lichte-muziekkoren de laatste jaren flink is gestegen. Dat is althans de conclusie van een onderzoekje dat Rovers deed. Ze vergeleek het soort koren dat zich tien jaar geleden inschreef bij de Dirigentenbank met de inschrijvingen van de afgelopen achttien maanden (zie kader). Belangrijkste conclusie: Het aantal kerkkoren is sterk afgenomen, terwijl het aantal lichte-muziekkoren – waartoe ze ook shanty- en smartlappenkoren rekent - toeneemt. Kinder- en jeugdkoren zijn er steeds minder. De ingeschreven dirigenten hebben vooral een voorkeur voor klassieke koren. Vraag en aanbod zijn dus niet goed op elkaar afgestemd. Mieke Rovers: 'Er is duidelijk een tekort aan lichte-muziekdirigenten.' Omgekeerd zijn er teveel dirigenten die een goed oratorium- of kamerkoor zoeken. Mieke Rovers: 'Ik weet van een kamerkoor dat zevenentwintig sollicitanten kreeg op een advertentie.' Er zijn juist weer veel te weinig kinderkoordirigenten. 'Als je het koorzingen in Nederland in leven wil houden, moet je in de dirigentenopleidingen echt wat gaan doen aan kinderkoren en lichte muziek.'

Ook tekort aan kinderkoordirigenten

Ook de KCZB (de Koninklijke Nederlandse Zangersbond) heeft een vacaturebank voor dirigenten. De 1750 koren die bij de bond zijn aangesloten kunnen via hun lidmaatschapsnummer inloggen en het dirigentenaanbod bekijken. Er zijn zo'n 1500 dirigenten die een KCZB-koor leiden. Op dit moment staan er 350 dirigenten bij de vacaturebank ingeschreven. André Meijster, directeur van de KCZB, kan geen uitspraken doen over een tekort aan dirigenten lichte muziek, omdat lichte-muziekkoren niet bij de KCZB zijn aangesloten. Wel weet hij dat er ook binnen de KCZB te weinig kinderkoordirigenten zijn. De KCZB organiseert daarom zelf regelmatig korte cursussen kinderkoordirectie, maar ook cursussen rond specifiek repertoire zoals bijvoorbeeld psalmen. Hij signaleert dat er sinds Kunstfactor zich uit de koorwereld heeft teruggetrokken een gat is ontstaan tussen vraag en aanbod van dirigenten, en sluit niet uit dat de KCZB op den duur genoodzaakt zal zijn om net als vroeger weer eigen opleidingen voor dirigenten te starten.

Voorbeelden van allerlei muziekstijlen

Dat er steeds meer koren komen die populaire muziek zingen - pop, shanty, smartlappen, barbershop - is volgens Hans Noyens van Kunstfactor zo klaar als een klontje. 'Een open deur.' Maar het tekort aan goede dirigenten geldt niet alleen voor de lichte muziek. 'Er zijn ook genoeg oratoriumkoren die moeilijk een dirigent kunnen vinden.' Wel beaamt Noyens dat er van de opleidingen koordirectie aan de conservatoria weinig dirigenten lichte muziek komen. Maar niet alle lichte-muziekkoren zoeken perse een professionele dirigent. Klopt het dat er te weinig opleidingen lichte muziek zijn voor amateurdirigenten? Noyens: 'Dat zou best kunnen. De Kurt Thomas Cursus zou bijvoorbeeld heel goed een lichte-muziek-poot kunnen krijgen, met eigen docenten. Albert Clement, de nieuwe directeur van de KTC, sprak de wens voor meer aandacht voor lichte muziek al uit. De cursussen die Kunstfactor mede organiseert (Basiscursus, MDO, KTC – red.) zijn vooralsnog tamelijk klassiek georiënteerd maar we zijn er druk mee bezig dat te veranderen. Bijvoorbeeld in het nieuwe werkboek voor de basiscursussen dat in juli verschijnt worden nu fragmenten van allerlei stijlen muziek gebruikt. Ik ben ook bezig met het nieuwe Raamleerplan voor de MDO. Daarin wordt straks een breed scala aan muziekstijlen aangereikt met natuurlijk ook aandacht voor lichte muziek of muziek voor kinderkoor. Maar basiskennis als harmonieleer en slagtechniek is voor alle koordirigenten hetzelfde.'

Groot inventarisatie-onderzoek

Noyens vindt overigens niet dat Kunstfactor een gat heeft laten vallen tussen vraag en aanbod van dirigenten. 'De cursussen koordirectie worden al jaren door anderen gegeven, door de Provinciale Steunpunten en door BALK. Kunstfactor ondersteunde de cursussen met leerplannen, leermaterialen en trainingen voor docenten en doet dat nog steeds en zelfs intensiever dan voorheen.' Toch vindt ook hij dat de cursussen beter afgestemd kunnen worden op de bestaande behoeften van koren en dirigenten. 'Daarvoor is meer kennis van het veld nodig, anders blijft het natte-vingerwerk. In het najaar gaan we een groot inventarisatie-onderzoek doen naar wensen en behoeften van koren en dirigenten.' Hoeveel dirigenten heeft Nederland eigenlijk? Noyens: 'Ik schat zo'n 5000. Maar ik weet het niet precies. Eerste vraag voor de inventarisatie.'

Metten is weten

Rob de Visser Multi Mix Music – een bedrijf dat onder andere Supervoices en arrangementen voor popkoren in de markt zet - zou graag willen meewerken aan zo'n inventarisatie-onderzoek. 'Ik heb 13.000 van de ongeveer 15.000 koren van Nederland in mijn bestand op zing.nl. Als we gegevens zouden combineren met die van de Dirigentenbank komen we een heel eind.' De Visser verbaast zich over het feit dat een dergelijk onderzoek nooit eerder heeft plaatsgevonden. 'Meten is weten. De klassieke koren vergrijzen, de lichtmuziekkoren zijn in opmars. Mannenkoren gaan het niet redden. Mannen die willen zingen gaan tegenwoordig naar een shantykoor of een piratenkoor. Dat kun je zo meten, maar koororganisaties doen dat niet.' De Visser pleit voor een basisopleiding voor koordirigent, gevolgd door een gedifferentieerde opleiding per koorgenre. 'Koorgenres hangen sterk samen met lifestyle. Close-harmonyzangers hebben een heel andere beleving van muziek dan popkoorzangers. En iemand die geraakt wordt door smartlappen zit weer heel anders in elkaar. Als dirigent moet je kunnen snappen wat mensen beweegt. Dirigenten zouden veel van voetbalcoaches kunnen leren op het gebied van groepsvorming, en emotie en power overbrengen. Je moet natuurlijk wel vakkennis hebben, maar sociale vaardigheden zijn belangrijker!'

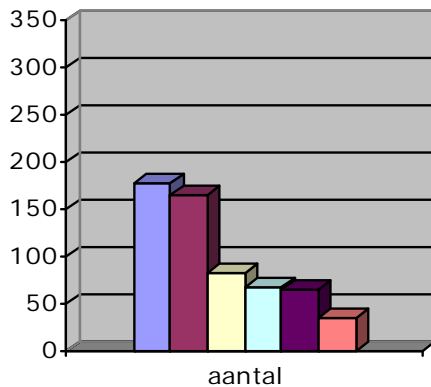
Opstapdagen voor dirigenten

Als servicebond voor lichte-muziekkoren zou Balk het meest moeten merken van de dirigententekorten. Bestuurslid Ruut te Velthuis - zelf dirigent van diverse koren en hoofd van de Muziekschool Hof van Twente te Goor: 'Ik word een paar keer per week benaderd met de vraag of ik nog een dirigent voor een (pop)koor weet. Mijn lijstje is op intussen.' Balk organiseert in samenwerking met Kunstfactor de cursus Dirigent Lichte Muziek, een intensieve cursus van een aantal zaterdagdagen, waarvoor de cursisten auditie moeten doen. Ruut te Velthuis: 'Balk streeft kwaliteit na. Bij de vocal groups zie je een steeds hogere kwaliteit en daar heb je steeds betere dirigenten voor nodig. Dat zal bij de popkoren ook gebeuren.' Het tekort aan dirigenten speelt vooral bij de wat minder ambitieuze koren. 'Hoe lager het niveau van het koor, des te moeilijker het is om een dirigent te vinden. En als er niet iemand voorstaat die het koor uitdaagt en verder ontwikkelt, haken de zangers op den duur ook af.' Te Velthuis ziet een mogelijke oplossing in het werven van dirigenten in eigen gelederen. 'Ik heb in mijn popkoren een paar mensen die best dirigent zouden kunnen worden. Misschien moet Balk Opstapdagen voor dirigenten gaan organiseren, waar je eens kunt ervaren hoe het is om voor een koor te staan. Of een basiscursus (smartlappen) dirigeren.' Een voorbereidingscursus voor de opleiding DLV? 'Ook een goed idee. Fanatieke leden van vocal groups zouden met wat bijscholing misschien best een avond voor een popkoor kunnen staan. Voor zingen moet je lef hebben, zeg ik weleens tijdens een koorrepetitie. Misschien geldt dat hierbij ook wel. Voor dirigeren moet je lef hebben.'

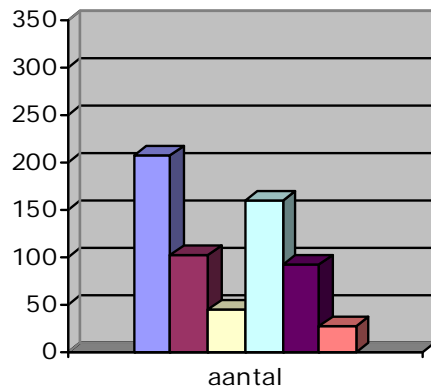
Cijfers van de Dirigentenbank

De Dirigentenbank bevat gegevens van bijna 3100 koren. Bij het onderzoek is uitgegaan van de gegevens van 600 koren die zich in 2008 en 2009 hebben ingeschreven en ongeveer eenzelfde aantal tien jaar eerder. Als je uitgaat van zo'n 12.000 koren in Nederland is het onderzoek representatief.

Ingeschreven koren in 1999

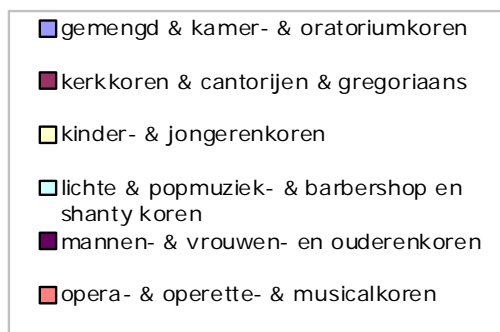
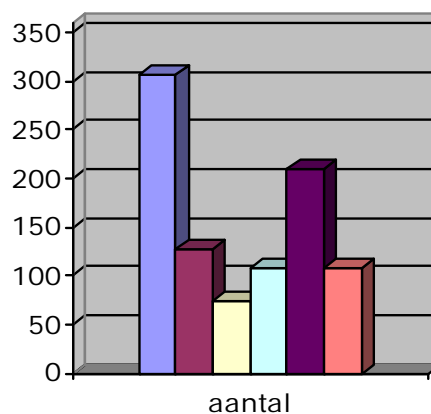

Ingeschreven koren in 2009

10 jaar geleden waren er bijna evenveel kerkkoren als klassieke koren en kwam de lichte muziek op de vierde plaats. Nu staan de lichtmuziekkoren op de tweede plaats. Het aantal ingeschreven koren ging van 67 naar 159. Er is een teruggang in het aantal kerkkoren en kinder- en jongerenkoren te zien.

Voorkeuren van dirigenten

In de Dirigentenbank staan op dit moment 334 dirigenten ingeschreven. Ze geven hun voorkeur altijd voor meerdere koorsoorten op.

De Dirigentenbank

De dirigentenbank is een gratis bemiddelingsservice voor alle koren die een dirigent zoeken en vice versa. Op een aanmeldingsformulier geven beide partijen hun wensen op voor repetitie-avond, regio, opleiding, niveau en stijl en krijgen een selectie uit het bestand toegestuurd. Ze kunnen vervolgens zelf contact met elkaar opnemen. Een derde van de ingeschreven koren vindt via de bank een nieuwe dirigent. Kijk voor een aanmeldingsformulier op www.amateurmuziek.nl (onder vocaal/service). De Dirigentenbank wordt ondersteund door Kunstfactor.

Vraag en aanbod dirigenten

www.balknet.nl (alleen leden)

www.kczb.nl (alleen leden)

www.zing.nl

www.vocalweb.nl

www.marktplaats.nl

www.dirigent.startpagina.nl

www.amateurmuziek.nl

Zing magazine (gratis motiefje)

Vocaal (ook voor niet-leden kczb)

Volkskrant/Trouw/NRC